Chris Abani

POSTAJUĆI ABIGAIL

novela

Sa engleskog prevela Senada Kreso

Za Blair.

I moje nećakinje: Chinwendu, Nkechi, Natashu, Ibari i Kalechi

Lay It As It Plays

I

I ovo.

Čak i ovo. Ovo je sjećanje poput svih drugih bilo laž. Kao zvuk nekog ko se penje uz drvene stepenice, što ona nije mogla znati jer to nikad nije čula. A ipak je bilo stvarno poput ovog. Kovčeg što se nevoljko spušta u razjapljena usta groba, oblaci zemlje sakupljeni oko njega u hrpu nalik na pjenu koja kulja iz usta bijesnoga psa. I žene. Okupljene u crni grozd, nalik na gnjevne vrane. Plaču. Taj je zvuk bio nešto što je čula jedino u snovima i u tim trenucima sjećanja - oštar, glasan i rezak, ali ne i loman kao škripa stakla ili zamišljeni zvuk uplakanih žena. Ovo je bilo nešto sasvim drugo. Duboko mukanje, prisutnost, tamna i opipljiva, poput sjenke koju bacaju žene, pretvarajući se u nešto nalik na grabežljivca koji kruži oko groba i ožalošćenih prije no se uzdigne u bistrinu neba i sunca, da bi ga smjesta zamijenio drugi.

U tom sjećanju ona uvijek stoji kraj oca koji liči na dugi crni kaiš sličan neodlučnoj mada uspravljenoj kobri. I on drži njenu ruku u svojoj, još jedna laž. Šuti, ali mu suze teku niz obraze. Nisu je mučile te suze. Mučio ju je način na koji bi mu tijelo svako malo zadrhtalo. Nije to bio jecaj, već više kao da mu se tijelo bori da upamti kako da diše, koje se bori protiv spoznaje da najveći dio njega odlazi u tom kovčegu što tone u mekanu tamnu ilovaču.

Ali kako može biti sigurna da se toga tačno sjeća? On je bio njen otac a u kovčegu je bilo sve što je ostalo od njene majke, Abigail. U to je barem bila sigurna. No, sudeći po tome kako su svi govorili o Abigail, nije bilo ničega od nje u tom tamnom kovčegu od drveta *iroko*[1]. Ali, kako upamtiti događaj zbog kojeg nisi otišao tamo. Abigail je umrla pri

[1] Drvo slično tikovini i sa svojstvima tikovine, osim što je mnogo jeftinije. Raste u zapadnoj Africi.

porodu, a ona, Abigail, ova Abigail, kćerka, a ne umrla, ne majka, bila je tek beba usnula u naručju jedne od tetaka potpuno nesvjesna svijeta oko sebe.

Podigla je pogled. Njen je otac stajao na kuhinjskom pragu a izraz što ga je vidjela na njegovu licu nije bio laž.

„Tata," rekla je.

Stajao je na vratima. Svjetlost sigurnosnih reflektora što je dolazilo izvana, vlažno od kiše, suknulo je unutra. Progutao je pljuvačku i pribrao se. Prala je suđe do lakata uronjena u sapunicu.

„Uh, samo ti nastavi," rekao je. Naglo se okrenuvši, otišao je iz kuće.

Prvi put kad je vidjela taj izraz lica imala je osam godina. Pio je, a to je ponekad činio kad bi bio tužan. Iako tužan nije baš prava riječ. Ta je tuga bila sjećanje na Abigail, tuga koja ga je shrvala. Kad bi osjetio da nadolazi, pio bi i puštao jazz.

Bilo je kasno i trebalo je da je već u krevetu. Da spava. Ali glasna muzika ju je probudila i odvukla u dnevnu sobu. Soba je bila svijetla, svjetla gotovo sterilnog, onog fluorescentnog svjetla koje koriste u bolnicama, i sa malo namještaja. Kožni naslonjač sa širokim drvenim naslonima za ruke, kože izblijedjele i ponegdje izlizane. Par taburea razbacanih po iskrzanoj prostirci i paravan između soba nagnut na jednu stranu. Slomljen. Iza paravana - blagovaonica. A ovdje, u dnevnoj sobi, pod prozorom što je gledao na brijeg i padinu savane ispod brijega, bio je gramofon i posložene gramofonske ploče. Otac je stajao nasred sobe i savijao se u ritmu „Djevojke iz Ipaneme" stišćući Abigailinu fotografiju na grudima. Ušla je i uzela mu fotografiju iz ruku. „Abigail," rekao je. I nastavio to ponavljati.

„U redu je, tata, to je samo pivo."

„Nisam pijan."

„Onda je jazz. Znaš da ti ne prija.“

A znala je da to nije jazz, barem ne onako kako joj je on govorio u onim bezbrojnim pijanim noćima. Taj jazz, zamišljala je, bio je nešto na što naiđeš u mračnoj uličici kojom kreneš kao kraticom, ili kad brišući kišu sa kose u mraku kluba na koji tako nabasaš, čuješ pjevačicu koja plače samo za tebe, dok iza nje truba skuplja sve što je ona zaboravila reći a bubnjarove četkice sve to brišu sa površine bubnja. Ovo sa njenim ocem, međutim, bilo je nešto drugo, pomislila je Abigail, nešto mrtvo i gnjilo.

„Šššššš, idi u krevet, tata.“ rekla je.

On se okrenuo i pogledao je i ona je to vidjela i prepoznala. Toliko je ličila na svoju majku da je znala da je, ugledavši je iznenada, poželio da ona bude Abigail. Sad je shvatila da je tu bilo još nešto: strpljenje, žudnja. Onako kako je ona zamišljala da čovjek što uzgaja bonsai drvo bdije nad svojim drvetom.

Sada & Onda

Sada

II

Mislila je da bi mogla pasti kiša, ali zasad nije i noć je, mada je lagani povjetarac šuštao u drveću, bila svježa i jasna poput nove novčanice. Iznenada poželi da je u životu nekad vidjela londonsku maglu, onu o kojoj je čitala; pristojnu, poštovanja vrijednu maglu koja je nekoć skrivala odbjeglog Jacka Trbosjeka ili skrivala Moriartyja od Sherlockove potjere.

Sfinge su bile pogrešno okrenute, zamišljeno zagledane u Kleopatrinu iglu umjesto da gledaju prema van, zaštitnički. Ali kraljica Victorija je presudila da ne treba trošiti novac na ispravljanje te greške. Obelisk, taj egipatski suvenir, bio je dar Mohammeda Alija. Nije bila sigurna ko je to bio, ali je bila prilično sigurna da nije bio bokser. Abigail je posmatrala hladni osmijeh sfingi. Kao i njih, i nju je zabavljala smiješna impotencija falusa u kojeg su bile zagledane. Vremenska kapsula je zakopana ispod te kamene nabrekline u kojoj su, između ostalog, bile modne fotografije najljepših žena devetnaestog stoljeća.

Stajala je zureći u mračno, hladno prisustvo Temze. Otvarajući kutiju cigareta, nespretno pokuša jednu pripaliti. Nije bila pušač. Sa prvim uvučenim dimom zamišljala je da bi mogla ugledati duhove onih koji su također tu skončali. Na spomeniku zvanom Kleopatrina igla. Iznenada uplašena, prigušila je jecaj, zagrcnuta od oštrine duhana, suznih očiju. Kao gubitak nevinosti.

Nijedan od muškaraca koji su je uzeli u njenom kratkom životu nije je vidio. Nije vidio da je nosila brončani ruž za usne, imala prekrasan osmijeh kojeg su savršeno naglašavale rupice na obrazima. Da je sama plela kosu u tanke pletenice. Da je njena svijetla put bila naslijeđe iz dana

kad je neki portugalski mornar pogrešno protumačio vrisku njene čukunbabe.

Nijedan od njih nije primijetio nježnu sjenku koju su njene dojke bacale na stomak kad bi se pridigla na prste da protegnuvši se osjeti olakšanje. Nikad nijedan od njih nije istražio ulegnuće na dnu njenih leđa gdje se znoj skupljao poput nježne rose. Oni nikad nisu izvagali težinu njenih dojki onako kako je to ona činila od trenutka kad joj je izbila prva izbočina. Sjedeći u svojoj sobi, u mraku omekšanom od umornog mjeseca što se probijao kroz prljave prozore, gnječila je svoje sve veće grudi između dlanova kao tijesto koje se oblikuje u kruh koji se sprema za ljubavnika. Nije tu bilo erotike, mada se neizbježno u to pretvaralo. Sprva je to bila znatiželja, iskreno čuđenje nad pupanjem nekog bića, bića koje je još uvijek bilo Abigail, ipak još uvijek ona. Vrškom voštanog krejona neprestano bi ispisivala „ja“ po njihovom smeđem ispupčenju. A kad bi se sutradan prala pod tušem, boja bi iskrvarila ali je vosak ostavljao sjaj, sjećanje na noć i na spašavanje od poroka. Ali ne i muškarci u njenom životu; oni ustvari nisu nikad zastali dovoljno dugo. Za njih je ona bila strana zemlja. Zemlja kroz koju su željeli što je moguće brže proći. Nijedan od njih nije znao da je slomila kutnjak, kad je poput kakvog derana pala sa stabla mangoa. Ili da ju je, u strahu za njenu sigurnost i srameći se njene vragolanske prirode, otac tukao. Niti su znali da joj je od tada sočnost mangoa ukradenog pa pojedenog iza vreća riže u skladištu donosilo gotovo seksualno olakšanje.

Ali, ako ćemo pravo, nije ni ona njih uistinu vidjela. Pokušavala je. Zureći. Gledajući krajičkom oka. Pokušavajući da ih sklopi iz dijelova. Ali oni ništa nisu odavali, ti muškarci. Stručnjaci u skrivanju samih sebe i pojedinosti iz svoga života. Čak i kad su s njom koračali javno, ruku pod ruku, nikad to nije bilo prepuštanje uživanju u prisustvu sebi ravnog. Ne. Oni su je vodili, vukli je isturenih grudi i korakom koji otkriva stav vidi-

kakav-sam-ja-srećković-pa-me-zapao-ovako-zgodan-komad. Nikad se nisu svlačili s njom, niti za nju. Uvijek je u njihovoj nagosti bilo potajnog stida i potrebe da se to uradi brzo, kako bi se opet iza odječe skrila i njihova i njena nagost. A tu stvar koja je u vezi s njima bila stidna, oni su prebacivali njoj, u nju, činili je njenom. Ostavljali su je da je drži, poput mokrog drveta gurnutog u usta, ljepljivog i toplog. Poput nečeg što želite ispljunuti a opet istovremeno i progutati. I mada je bilo tek nekoliko muškaraca, katkad je osjećala kao da su ih bile cijele horde.

Bilo joj je deset godina kad je njen prvi, petnaestogodišnji rođak Edwin, razmijenio njenu trešnju za vrećicu bombona. Karamela i melasa su bile prava mjera krivnje. A onda joj je, nježno joj milujući kosu, tiho prišapnuo.

„Ubit ću te ako ikom kažeš.“

Onda

III

Čak je i svjetlo postalo prljavo, dok je padalo tupo i žućkasto kao pergament po podu kozičavom od nade koju su stalno vraćali i odvodili, od tapkanja papuča po betonu koje odzvanja od jâre što škrguće zubima na limenom krovu, zvukom katkad nalik na kišu a katkad na mačkasto istezanje metala što se širi i skuplja.

A tu je i čitanje mapa. Njeno omiljeno. Jedino što je čitala. Osim stare kineske poezije u prijevodu. Dijelovi, upamćeni, vraćali su joj se. Uglavnom stihovi cara Wua od Hana. Sa kojih su kapali melanholija i gubitak; toga joj nikad nije bilo dosta. Pjesma. *Jesenji vjetar… Sretan sam na tren! A onda se vrati ona stara tuga! Bijah mlad tek nakratko! Sada starim!...*

Ležala je nadvijena nad golemom mapom razastrtom po podu dnevne sobe, pomno je proučavajući. Zamišljeno je prstima prelazila preko kičme Himalaja, krajičkom oka vireći u onu izvrnutu ribu koja je bila Novi Zeland. Bilo je nečeg u tom načinu na koji se porječje Amazona savijalo, zeleno i svježe poput nove paprati kad se počne razmotavati, što je podsjeti na priču koju je negdje pročitala o nekom kineskom pjesniku iz davnine koji je pokušao cijeli svoj život proživjeti kao pjesmu.

Bio je slavan po predivnim krajolicima koje je oslikavao na niskim, širokim saksijama od terakote – bijeli pijesak koje teče kao plutajuće

izbijeljeno more nad ilovačom što sve to drži na okupu a onda plàvi minijaturno drveće koje će kasnije nadahnuti Japance da uzgajaju bonsai drveće: okolo, stijene koje su se izležavale u hladu i barice pune najsitnije ribe. Tako je barem zamišljala. Nije bilo slika da se na njih osloniš, ničeg do onog što je mogao zamisliti njen um. A sad joj se vratila priča o tome kako je on pripremao čaj. Preplavila joj je ruke što su lutale po glatkom zelenilu mape. Mentalno je ponovila taj proces, pretvarala ga u predmetima mjerenu ljubav.

Kutija od rižinog papira koja je propuštala baš pravu količinu zraka i držala se za bakrenu dršku - a unutra, plitka posudica sa lotosom u sredini. A onda, u sumrak, najsvježiji vršci zelenog čaja ubranog i umotanog u latice rijetkog plavog lotosa iz Egipta. Ta kutija obješena o gredu na verandi u sebe je ulovila sve što je bilo noć. Zora: kutija spuštena; iščekivanje da se latice lotosa lagano otvore sa suncem; posuda vrele vode, dovedene do ključanja; listići, spušteni u tu posudu s vodom; udisana, nježna aroma zelenog čaja, prožetog žudnjom lotosa.

Sviđalo joj se to. Bila je takva. Svako se veče umotavala u priče o Abigail. Sakupljane sve dok je nije prožeo svaki njen dio. Smotala je mapu i pažljivo oko nje stavila elastičnu vrpcu. Ostavivši je u uglu, presjekla je zraku svjetla što se probila kroz prozorske kapke, te zasjekla prašinu, ostavivši sobu u tišini i prljavom, dokonom sunčevu svjetlu.

Sada

IV

Cigareta joj je opržila prst pošto ju je ispušila do filtera. Baci je u rijeku. Prateći njenu svjetlucavu putanju, zamišljala je onaj šištavi zvuk gašenja pri udaru o tustu, vlažnu crninu. Sišući prst posmatrala je voz kako tutnji preko mosta i žmirkavo svjetlo vagona, kako prelijeće nasumce po Temzi, vagona koji osvjetljavaju tamu skladištâ i umornih stanica. Bilo je to kao utjeha krvi. Da će život ići naprijed i nazad, ali da nikad neće stati. Neće, osim ako tračnice prekrije snijeg.

Zavrnula je lijevi rukav i odsutno opipavala zacijeljene rubove opekotina. Nalik na godove na deblu: različite, raznolike, rječite. Njeni su prvi pokušaji bili debele, mada ravne linije koje je na koži ostavljao sok indijskog oraha. Vremenom su došle finije crte, izbodene iglom, koje su ukazivale na napredak. Ali bilo je i ružnih, na bič nalik tragova vrška cigarete. Bijesnih. Nestrpljivih. I riječi: *Ne Abigail. Moja Abigail. Njena Abigail? Duhovi. Smrt. Ja. Ja. Ja. Ne. Niko.* Zurila je u njih.

Te opekotine nisu bile žrtvovanje. Nije to bilo izgaranje. Već istjerivanje duhova. Spaljivanje rana. Čak trajnost. Prije no što je počela sebi zadavati opekotine, prikupljala je priče o svojoj majci i zapisivala ih crvenim mastilom na papiriće koje je lijepila po koži i nosila ispod odjeće; po

cijeli dan. Zguljivala ih. Postajala. Postajući i zguljujući, kao da je trenje papira moglo svojim struganjem nešto promijeniti, izgladiti neki znak spajanja, dok ona ne postane svoja majka, a majka ne postane ona. Ali noću, pod tušem, papir bi se istopio poput spore laži; crvena tinta, topla od vreline vode koja se slijevala niz slivnik poput krvavih suza. Tada je otkrila postojanost vatre.

Preturajući po torbi, izvuče novčanik. Otvarajući ga, pomilova dvije fotografije u prozirnom plastičnom džepu, lica dvojice muškaraca koje je voljela. Njen otac, mrk kao vulkanska zemlja, namrgođen na cijeli svijet. Derek, bijelac, nasmiješen, sa borama od sunca u uglu očiju.

„Oprostite."

Ponavljala je neprestano tu mantru. Umirujuće.

Zahladnjelo je a ona poželi da ima nešto toplije od lagane suknje od jeansa. Nema smisla da se prehladi, pomisli, nesvjesno šmrcajući.

Onda

V

Zurila je u tanki, neodlučni sloj pjene na površini pivske čaše na stolu. To je podsjeti na jezero u kojem se kao dijete kupala. Nije to bilo jezero, prije jama u kojoj se plivalo; duboki okrugli kameni pehar usred savane, nalik na diva koji je svoj pehar spustio tako duboko da ga je ukopao u rastresitu zemlju. Stabla su načinila zaštitni krug a ptice grubo kreštale iz gustog lišća.

Pivo se u čaši prelijevalo s jedne strane na drugu, dok ga je ona skupljala raspremaju suđe zaostalo od kasne, podgrijane večere koju je poslužila ocu kad se, gladan i umoran, vratio iz kafane. Bio je nestrpljiv pa je natjerao da mu donese hranu gotovo hladnu. Pivo je svjetlucalo, reflektirajući svjetlo. Baš kao i ona jama za kupanje: blistavim osmijehom. To je podsjeti na neka sretnija vremena. Sve do trenutka kad je nastupio bol zbog majčine smrti.

Bilo je dovoljno čudno čak i pomisliti na to kao na tugovanje. Njena je mati umrla pri porodu – pri njenom rođenju. Ova tradicija je priznavala složene načine da se bude čovjek, pa je njoj bilo dopušteno da tuguje. To se smatralo bezopasnim. Zacjeljujućim čak. Jedini koga je to malo mučilo bio je njen otac. On se, međutim, vremenom priklonio mudrosti gomile i sve to šutke posmatrao. Abigail ga je često znala uhvatiti kako je promatra i pitala se kako se osjeća. Promatrati svoje dijete, koje je toliko nalikovalo njegovoj mrtvoj ženi, kako tuguje. Kao da

je ona mlada verzija njegove žene koja unaprijed tuguje nad vlastitom smrću.

Bio je dobar. Nije se miješao kad bi otkidala glave svim svojim lutkama i svakoj od njih priređivala pogreb. Bilo mu je neugodno a ipak je šutio kad je šest ptica u letu oborila gumenom praćkom i kamenčićima koje je sakupljala - gotovo kao da meditira - sa rasute zemlje na rubu Abigailinog groba. Šutio je čak i kad ih je odjenula u čipku otrgnutu sa poruba majčine vjenčanice. I kada je skupljala grančice u zavežljaj koji je onda sklapala u geometrijske oblike, pa u čipku odjevene ptice rasporedila na pogrebnu lomaču, namjerno držeći svaku nad svijećom što je stajala kao stražar, sve dok se zrak ne bi ispunio mirisom pečenog mesa i odurnošću zapaljenog perja. Onda bi iz porodičnog albuma uzela sedam majčinih fotografija, izrezala njeno lice pa svih sedam majčinih lica okrenula naopačke, stavila na njih sedam svijeća i šapatom naricala nad tim izrezanim licima. Pribrana, kao da se radi o hostijama, sklonila bi svijeće sa komadića fotografije, pa podigla te izrezane slike majčinog lica prema svjetlu a onda ih nagurala u usta. Gledajući je kako to čini, otac je shvatio da je prešla svaku mjeru. Gledala ga je tada s mirom koji ga je užasavao, mirom koji je ostao nepomućen čak i kad je on stvarno pobjesnio.

Psihijatar kome ju je odveo imao je previše posla i bio nedovoljno plaćen pa su ga zanimali samo pravi luđaci. A u njihovom je gradu takvih bilo beskrajno mnogo, lutali su ulicama goli, katkad nasilni, povremeno nasrćući mačetama na članove vlastite porodice dok se ne bi smirili i pojeli odsječeno meso kao da njima rukovodi kakvo nevidljivo božanstvo ili demon. Doktor nije imao vremena za blago zbunjenu i izgubljenu djevojčicu za koju je osjećao da joj jedino nedostaje majka, pa joj je propisao slatkasti dječji aspirin i otpremio ih kući.

Potom ju je otac odveo seoskoj vještici. Nije baš bio sasvim uvjeren da je vještica, ili da uopće ima vješticâ. Činila mu se kao obična starica koja iskorištava ljudske strahove. A stara se vještica smješkala dok je prvi put otvarala karte, pa bacala kosti, a onda novčiće, prije nego mu je rekla da pođe kupiti tešku srebrenu narukvicu i odgovarajuće naušnice jer joj trebaju da djevojčicu usadi u stvarnost. Nevoljko je uradio sve što mu je rekla. Kad je starica stavljala nakit na Abigail, otac ju je upitao je li to baš neophodno.

„Naravno da jeste. Ti si muško. Ti ništa ne znaš o podizanju kćeri i o tome kako joj treba kupiti lijepi nakit.“

Osmjehnula se kad se toga sjetila i skoro nježno pogledala svog usnulog oca. Spustila je pivsku čašu i prazno suđe u sudoper pa se vratila da ga probudi da pređe u krevet. Ali on je izgledao toliko miran da ga je ostavila na kauču, prebacivši preko njega tek laganu deku da mu ne bude hladno. Kada je ugasila svjetlo, iznenadila se koliko se mjesec jasno vidio. I koliko je predivna ona samotna zvijezda kraj njega.

Sada

VI

Smijeh se jasno čuo preko vode i ona prestade snatriti do bi vidjela jarko osvijetljenu jahtu na kojoj se održavala zabava. Zahladnilo je a voda je postala tamnija. Žudjela je za malo topline. Još jedan fragment pjesme cara Wua pade joj na pamet. *Iz vremena najstarijih/Teku godine kao voda/Sve mi pred očima promiče.* Stihovi su joj odjekivali u glavi pa nesvjesno jauknu. Policajac u prolazu zastade i nakratko je osmotri.

„Gospođice, jeste li dobro?“ doviknu.

Zatečena, ona baci cigaretu koju je upravo pripaljivala. Podižući je, klimnu. On je oklijevao, ali mu je nešto u vezi sa sfingama izgledalo kao prijetnja pa produži dalje. Ona pogleda vrh cigarete koji je dogorijevao. Nije je mogla uzeti da je nastavi pušiti. Već je ležala na tlu. Derek bi je uzeo i popušio. Osmjehnu se kad ga se sjeti. Poznavala ga je tek dva mjeseca, mada je stvarno vrijeme provedeno s njim bilo tek tri i pol sedmice, a, opet, osjećala je kao da ga zna mnogo duže. Dio nje zna da je to zato što je u to zajedničko vrijeme ona unijela svu silinu prve ljubavi.

A zaista ga je voljela, unatoč njegovim prljavim navikama. Sada, ovdje, nedostajale su joj. Način na koji bi podigao hranu koju je ona bacila, puhnuo u nju i pojeo je, tvrdeći: „Još uvijek je dobra jer je ležala na podu tek par sekundi.“ I kako se nije uvijek htio kupati. Znala je to po tome kako mu je mirisao penis i po njegovom ukusu kada bi mu

pomjerila kožicu. Gnjilo kao stara zemlja; ukus zemlje na grobu njene majke. To joj se sviđalo. Nedostaje mi, pomisli. *Nedostajat* će mi, ispravi se. Prije nego što je cigareta dogorjela, pritisnu je na kožu. Napisa *SNSP*. *Smrt neće steći prevlast.* Nije znala otkud je to bilo, ali Dereku se sviđalo. Pokazao joj je to prvi dan kada su se sreli. Bilo je iz knjige poezije koju je on uvijek nosio u džepu. Barem je ona mislila da je nosi u džepu. To s njim je bilo kao s njenom majkom. Nije uvijek bila u stanju reći koliko izmišlja, a koliko je toga stvarno.

Pripali novu cigaretu. Sjede na sfingina leđa i stade posmatrati saobraćaj kako tutnji kraj nje. Upita se šta bi ti ljudi u svojim kolima, njoj nevidljivi, pomislili o njoj koja sjedi gore i jaše sfingu. Izvadi ruž za usne iz torbe da popravi šminku. Još jedna, posljednja cigareta, pomisli. A to nije baš bitno u ovom času.

Zakašlja se kroz oštri duhan, dok su joj suze pekle oči. Napad kašlja je natjera da ispusti torbu koja pade na podnožje Kleopatrine igle. Sadržaj torbe se rasu: šminka, ruž za usne, maramice, novčanik i knjiga nekog afričkog pisca koju joj je Derek dao da bi se osjećala kao kod kuće, kako joj je rekao. Knjiga, *Djelići* Ayi Kwe Armaha, bila je jedna od njegovih omiljenih, tako je rekao. Nije bila sigurna misli li na knjige iz Afrike ili općenito. Onda ti detalji nisu bili važni; sad bi voljela da ga je upitala. Zureći u novčanik i njegov sadržaj, nije se ni pomjerila da ga skupi, već baci pogled na rijeku, dok joj je poezija odjekivala u glavi nalazeći put do njenih usana.

„*..Misli na te dane/Kad bijasmo sretni zajedno/*,“ citirala je pjesmu Su Wua. „*Budem li živ, vratit ću se/ Umrem li, zaboravi me zauvijek./“*

Onda

VII

Napušteni kamion ispunio je okvir njenog prozora. Stajao je tako otkad je bila djevojčica a ona se ne sjeća čiji je bio. Zelena mahovina prekrila mu je lijevu stranu, a bugenvilija se spustila sa susjedne zgrade i milovala ga na večernjem povjetarcu; purpurni cvjetovi na spečenoj hrđi.

Busenje, izraslo iz samog poda kabine probilo se, poput kakvog nestrpljivog putnika, kroz krov kamiona. Ptice su se ugnijezdile u otvorenom gepeku, a sudeći po zvucima koji su u sumrak otud izlazili, bilo je tu i drugih stvorenja.

Točkovi zarasli u travu pa su se skoro mogli zamisliti kao posada koja se upravo sprema da promijeni gume. Tako je to ovdje ponekad bilo. Stvar ostavljena tu gdje se i pokvarila, a zemlja, šuma, uskoro bi je uzele sebi dajući joj novo značenje, sve dok se jednog dana naprosto ne zaboravi da je to zapravo zahrđali leš nečeg što je nekoć bio crveni kamion.

A ipak, čak i dok je zurila u taj kamion, misli o Abigail ispunjavale su njen svijet. Po svemu, Abigail je bila visoka, vitka žena čije su oči imale snagu veću od njenih crnih šarenica. Visoka, vitka i tamna, ova je Abigail toliko nalikovala onoj drugoj da joj je otac nadjenuo isto ime. No, ona je prije bila duh svoje majke, dok se kretala kao lagani dah kroz kuću

u kojoj su jedini otisci stopala u prašini bili otisci njene mrtve majke. Čak je i njen smijeh, kad bi je osvojio, nagao i divlji, bio nalik na Abigailin.

To je između nje i oca ostalo neizrečeno, ali kako to već biva sa svakom šutnjom, i ova je imala onaj izlizani oblik familijarnosti voljenog kućnog ljubimca koji rasipa svoje dlake kud god prođe i ostavlja nejasne tragove svog životinjskog vonja na rukama. I uvijek je u tom mirisu bila moguća opasnost, nešto neukroćeno, kao nož neprimijećen u masnoj prljavštini sudopera, koji vam bolno zasiječe prst. Da, ova je stvar bila upravo takva. Sjenke ispod nasmiješenih očiju koje stalno iznova kazuju: ti si je ubio. Ti. Zašto nju? Pa ja sam je volio.

Dakle, ona je uvijek bila Abigail. A ipak nije. Kako je i mogla biti? Kako je mogla dostići ugled žene čuvene po svom suprotstavljanju onima što su tukli vlastite žene koja im je objašnjavala, tiho i uljudno, da će im, ako se ne promijene, lično odsjeći penis? Žena koje se većina muškaraca plašila zbog njenog nezavisnog duha; koja je u tridesetpetoj godini postala sudija i formirala prvu grupu za odbranu prava slobodnih žena. Oblik te Abigail bio je tako jasno označen, obrisi kojima je ušla u trag u pričama što su ispunjavale svijet što je okruživao ovu Abigail tako jasni, da je bilo teško uraditi išta do pokušati ispuniti taj ispražnjeni oblik.

Nezasitno željna svoje majke, ona je tražila bilo koga ko je poznavao Abigail i nudila da im uradi nešto po kući samo da čuje kakvu lijepu priču, u nastojanju da sagradi sjećanje, učini ga konkretnim, fizičkim. Sakupljala je vinjete o Abigail strasno ih stavljajući u zamišljeni zavežljaj. A onda, kasno noću, kada bi se sve utišalo, osim povremenog zova noćnih ptica i pasa što laju na mjesec, ona bi ih u svojim mislima razmotavala i uživala u toj gozbi. Onda bi, tako nahranjena, nježnim prstima iscrtavala njihove obrise po svojoj koži, pržeći ih vrelinom svoga gubitka, upisujući ih potrebom očajničkom koliko i zbunjenom. Pokušala je reći nešto svom ocu o toj potrebi da sagleda samu sebe, ali on nije bio

kadar shvatiti šta mu želi reći. Ili se samo pretvarao da ne shvaća. Želja da je primijeti kao nju samu nije je, međutim, napuštala. Nije mogla biti duh koji je on želio da bude.

Jedne noći, obojila je kosu u jarkocrvenu boju i stavila debeli sloj šminke na lice prije nego mu je prišla dok je sjedio u kuhinji za starim stolom. Drvo je bilo izlizano i gotovo bijelo od svih onih trljanja toplom vodom i oštrim prirodnim sapunom. Bilo je tu i tragova noža, finih kao da su usječeni papirom. Zamišljeno je prelazila po njima prstima, sjedeći na drugom kraju stola. Neke od tih zareza je prepoznavala, druge ne. Možda ih je Abigail načinila spremajući mu večeru. Abigail, ova Abigail, mrzila je kuhanje i iznenadila se kad je čula da je njena nezavisna i vatrena majka ipak nalazila u sebi volje da na taj način ugodi svome mužu. Podigavši pogled, njen se otac nasmiješio.

„Hej, mala, trebaš li štogod?“ upitao je.

„Ne, tata, samo sam htjela popričati.“

„O čemu?“ upitao je, sklopivši novine u pravilan pravougaonik koji je onda položio na sto ispod krigle piva. Tek je bio došao s posla i još se nije stigao presvući u spavaćoj sobi.

„O mojoj menstruaciji,“ poče Abigail. „O tome da sam postala žena.“

S nelagodom je odvratio pogled. „Abigail! Kako mi možeš to spominjati? A baš sam te htio zamoliti da mi spremiš večeru.“

„Ali, tata.“

„Tvoja majka nikad ne bi to spominjala, znaš? Znala je kako se valja ponašati,“ rekao je. A onda je, prvi put primijetivši njenu kosu, duboko uzdahnuo. „Šta to uradi s kosom? Šta sam učinio da mi to prirediš? I što će ti tolika šminka?“

„Šta te briga!“

„Abigail!“

„Šta je, tata?“

„Šta hoćeš time reći?“

„Ovo sam ja, tata. Ja!?“

„Znam to. Kako ne bih znao?“ upita. „Izgledaš isto kao tvoja majka. A sad, šta misliš da mi spremiš večeru dok se ja odem presvući?“

Stolica je zaškripala kako se odmakao od stola i ustao. Na izlasku iz sobe, kucnuo ju je po ruci i nasmiješio se.

To se dogodilo dok je kuhala. Podigla je pogled kroz prozor preko sudopera. Na blagom svjetlu sutona vidjela je odraz lica neke neznanke kako je posmatra: puno kose, trepavice namazane maskarom, i crveni procjep od usta. Bila je tako šokirana da joj je ispao tanjur koji je prala.

„Je li sve u redu?“ doviknuo joj je otac.

„Da“, promrmljala je Abigail, posegnuvši za oštrim nožem za guljenje krumpira koji je stajao u lijepo izrezbarenom drvenom stalku pored sudopera. Zgrabila je šaku svoje kose i odsjekla je. Nastavila je sjeći a kosa se gomilala kraj stopala sve dok je nije sasvim odsjekla. Onda, ispruživši ruku do police iznad glave, izvadila je majčin servis, deset staklenih lonaca sa poklopcima, i rasporedila ih pažljivo po stolu.

Odjurivši uz stepenice, zgrabila je tampon, ruž za usne trešnjeve boje, par čipkastih gaćica, lak za nokte i sliku Toma Cruisea istrgnutu iz nekog magazina. Vrativši se u kuhinju, svaki je taj predmet stavila u zasebnu posudu i pokrila ga. Onda je u još jednu posudu stavila nekoliko pramenova svoje kose, pa nekoliko cijelih sušenih čili-papričica u još jednu, te rižu, rukavice za pranje suđa a, u posljednju, odsječene nokte nalik na kapi osušene krvi u postelji. Onda je posude poredala po kuhinjskom stolu kao piramidu. Kad je sišao na večeru, nekoliko trenutaka kasnije, otac je ugledao njen divlji pogled i suludi aranžman na stolu. Izgledao je zgužvano i naborano, kao prazna kutija cigareta.

„Pa to su vjenčane posude tvoje majke,“ reče na kraju, kao da mu je tog skrnavljenja bilo previše.

Sada

VIII

Naravno da je shvatila da postoje tok i namjera, njen i rijeke, i da nema te količine misli, ni nostalgije, koji mogu promijeniti ono što je u samom srcu njene želje. A na koliko se samo načina može opisati krajolik? Kao da će se ta količina nekako sabrati u aritmetiku mogućnosti, slučaja čak. Ali takve se stvari kriju u domenu sreće i dostupne su samo konjima i njihovim takmacima.

Neonska kula Galerije Haywood bacala je na nju svjetlost s one strane rijeke - dio ružnog umjetničkog kompleksa na South Banku. Nikad joj taj kraj nije izgledao tako lijepo. Milenijski točak ili Londonsko oko, kako su ga službeno nazvali, bio je taman i visok poput kakve djetinje rođendanske želje koja je narasla toliko da je dijete od nje odustalo.

Ona i Derek su jednom plovili rijekom do Greenwicha, sa pristaništa koje je bilo tek pet minuta uzvodno, blizu kolica na kojim su se prodavale plastične minijature Kleopatrine igle i sfingi. Nisu obraćali pažnju na monolog turističkog vodiča, sretni što su zajedno u nevjerovatnoj radosti proljetnoga dana. Iskrcavši se u Greenwichu, krenuli su istraživati Cutty Sark. Taj carinski patrolni brod, umirovljen od onog vremena kad su trgovački brodovi natovareni začinima i čajem plovili između Indije i Londona, sada je bio muzej. Ganjali su se po

uskim prolazima smijući se kao dvoje učenika. Derek ju je proveo kroz čaroliju čuvene lokalne pijace, čiji je svaki kutak bio romantičan poput arapskog sùka. Pažljivo, kao da je odluka bila važnija no što se činilo, Derek je odabrao jednu srebrenu ogrlicu, nalik na starinske, sa velikim privjeskom od ćilibara. Na tom starom, izlizanom srebru, ćilibar je ličio na grumen meda koji se topi na prljavom ledu. Dopustila mu je da joj stavi ogrlicu oko vrata i provede je kroz park Greenwich, kraj stabala koja su izgledala starija od priča o duhovima koje su ona isplela, sve do opservatorija na vrhu. Dolje, po vedrom ljetnom danu, rijeka i London se mogu vidjeti mada su miljama daleko, objašnjavao joj je, pokazujući u daljinu.

Stala je na crtu što siječe zemlju na dvije vremenske zone, tek koji korak razmaka, i čudila se koliko sve to izgleda životno i istinito. Da čovjek može biti tek mali korak od onog drugog svijeta, drugog vremena, a da ipak bude čvrsto zarobljen u jednom ili drugom, ili, kao što je to bio njen slučaj, zasvagda zarobljen između dva svijeta. Grafiti, oslikani i urezani na zidu sagrađenom ukrug oko toka izblijedjele bakrene linije usađene u zemlju, iznenadio ju je, mada nije mogla reći zašto. Tad ju je on poljubio i beskonačno tužno se zagledao u njene oči.

„Oprosti," šapnuo je.

Obuhvativši njegovo veliko lice svojim ručicama, parom rijetkih, crnih leptirova što sjede na podlozi od krede, rekla je: „Ne, ne."

On se samo nasmiješio i protrljao ćilibarski privjesak na njenom vratu kao da se u njemu krilo obećanje nekog dobrog duha, ili kao da pokušava nešto izbrisati. A onda su šetali kroz zelenilo parka. Popeli su se na nešto što je bilo više uzvišenje nego brdo, tek malo uzvišenje na zemlji. Baš kao ono što je ona osjećala za njega: blaga, nenametljiva nježnost.

Kao ono što je osjećala prema svom ocu. Barem prije nego što je umro. Prije nego što je njegov svakodnevni odlazak na Abigailin grob postao vječan. Konopac o koji se objesio, presječen, ispustio ga je - ne natrag u ovaj svijet, već kroz pod - i činilo se kao da je tvrdoća betona popustila pod njim kao rastresita zemlja. Ona tad nije plakala, već je osjećala njegovo olakšanje. Ali, sada, evo ga opet, u nježnom dodiru ovog stranca. Dotaknula mu je lice: Derekovo. Ispod njih, svjetla Greenwicha utapala su se u svjetla kraljičine kuće pa onda plovila niz Temzu. Zadrhtala je a on je pogrešno shvatio njen naum.

„Ne plaši se," rekao je.

Nasmiješila se u mraku i primakla ga bliže sebi. Stajali su tako neko vrijeme. Onda je on otkopčao svoju košulju, pa njenu. Njegovi nježni prsti pritisnuli su njene grudi, njene tvrde bradavice. Taj osjećaj nije bio prisnost koju je očekivala. Umjesto toga, osjetila je kako je obuzima strast i ona se prepustila toj sigurnosti, toplini, podigavši pogled da mu vidi oči, oči plave kao more koje nikada nije vidjela osim na televiziji, oči koje su je gledale, ne želeći ništa više do ono što je već bilo tu. Je li to bila ljubav? To tek treba da se vidi. Bez osvrtanja. Bez pogleda naprijed. Samo tu.

Kasnije te noći, kod Dereka, dok je njegova žena spavala u spavaćoj sobi s cvjetnim tapetama, pod toplinom pokrivača, vodili su ljubav na sofi. I Abigail se prepustila. Po prvi put nije bila uzeta. Plakala je zbog svoje radosti i zbog gubitka Derekove žene koja je gore spavala i sanjala svoje snove o ljubavi okružena svim onim cvjetnim tapetama, kao u kakvom engleskom seoskom vrtu. Abigail, ova Abigail, samo ova Abigail, zauvijek ova Abigail, osjećala je da postaje, čak i u ovom času uzimanja. Kasnije, dok je Derek drijemao na sofi koja se osjećala na seks, umrljanoj njihovim razmazanim tečnostima, ona se iskrala u kuhinju i tamo pronašla iglu kojom je Derekova žena ušivala svu svoju ljubav u

božićnu ćurku, i neko je vrijeme držala nad otvorenim plamenom plinske peći. Onda je, osvijetljena tek hladnim odsjajem prozora na mikrovalnoj pećnici, utisnula dvije tačke na svoje dojke, na svaku po jednu. Na svaku. Po jednu. A onda jednu - na sredini, na onom tvrdom dijelu grudne kosti koji se opirao igli. Pa jednu na stomak. Po jednu na oba bedra. Na oba koljena. Po nekoliko na svaki članak sve dok nisu postali vijenac. Onda u slijepoj vjeri, tačke na bedrima otraga, koja su se očajnički penjala do uzvišice njene stražnjice. Pa jednu na svoju čednost, mrtvo središte. Prsti su joj pratili vrh igle, dodirujući svaki mjehurić koji bi rastao od vreline, koji bi rastao od vlastite vrele želje, rastao na ljubav plamena, rastao na potrebu kruha, na neizrečenu želju djeteta koje pod plavim svjetlom pred zoru grli toplinu kruha da je zaštiti od mraza. Svaki mjehurić nade isplakivao je slankastu vodu što je tekla svježa i sočna iz svoga uboda. A u suzama što su joj tekle niz lice po prvi put je osjetila vlastiti okus. Po prvi put okusivši kraj.

A kad se vratila na sofu, on je sjedio i pušio, i svaki plamsaj u mraku naglašavao je njegovo čekanje. Sjela je, uzela od njega cigaretu i popušila je. On je prelazio rukama po njoj zastavši svaki put kad bi mu prsti osjetili mjehuriće Brajeve abecede. Nagnuo se i pogledao izbliza, pogledao nju. Ona mu je uhvatila pogled i povukla se u sjenu. Znala je taj pogled. Nije to bio onaj pogled iz parka. Bio je to poznati pogled muškaraca koji su htjeli da ona bude ono što oni žele.

„Šta je ovo?.“ Glas mu je nosio sav strah čovjeka koji se gubi u slanosti žene.

Stavila je njegove prste na svoje tijelo. Na tačke.

„Ovo,“ rekla je, dotičući one na grudima, prvu, pa drugu. „Ovo si ti, a ovo sam ja. U sredini je Greenwich, pipni“, a kad je spustila do stomaka, “ovo je moja glad, moja potreba, moja, ne moje majke. I ovdje, i ovdje i ovdje i ovdje, ovdje, ovdje, ovdje, ja, ja, ja. Zar ne vidiš?“ i

pokazala mu je riječi ispisane po svojoj koži. Kako su mu samo promakle dok su vodili ljubav? A jesu. „Ovo je moja majka," govorila je. „Ovo je moja majka, Riječi. I riječi. I riječi. A ja? Ove tačke. Ja, Abigail."

I on joj je u tom trenu ušao u trag, ušao je u trag njenoj mapi, koži njenoga svijeta, koja se pomaljala u poentilizmu, koja se pomaljala kroz dijelove cjeline. Svaki. Baš svaki. Pitao se koji bi se oblik ukazao kad bi povukao crtu između svake tačke. Povezivanje. I šta bi koristio kao mastilo? Krv? Sjeme? Zagrlio ju je. Zagrlio i plakao. Dok je njegova žena spavala gore, na spratu. Držao ju je u naručju, taj muškarac-dijete koji je bio njen socijalni radnik.

Osjećala je njegove hladne suze na vrelini njene kože. Nasmiješila se, osvježena njegovim olakšanjem. Kao fino obrađeni metal. Smiješila se. U mraku.

Dok stoji ovdje, sada, kod Kleopatrine igle, licem prema Greenwichu kao da gleda sjećanja kako se kao film odvijaju na tamnom nebu, bijesno protrlja privjesak od ćilibara koji joj je još uvijek visio oko vrata. Ništa se više nije dalo učiniti. Sad, kad je nađena, shvatila je da biti izgubljen znači jednu dublju radost. A ćilibarski privjesak je progorio dublju tačku, dublji znak, ma kako nevidljiv bio. Ne, biti izgubljen ne donosi nikakvu dublju radost. A ni biti pronađen. Već biti viđen. A sad, kada nije mogla osjetiti onaj pogled na sebi, bila je izgubljenija no ikad.

„Abigail," zazvala je nježno u mraku. Hladnoća. Voda. „Abigail."

A sa brujanjem saobraćaja iza leđa, kao da ništa nije rekla.

Kao da je vjetar prolazio kroz nju.

Onda

IX

Bila je u autobusu na putu kući iz škole. Rano. Njen rođak Peter se vratio iz Londona i otac je poslao po nju. Već je znala zašto. Privuklo joj je pažnju nešto što je ležalo na pješačkom ostrvu nasred autoputa. Ličilo je na tijelo bebe. Možda ju je maloljetna majka bacila kroz prozor iz jurećeg auta jer nije bila u stanju da se nosi sa svojom situacijom. Nije to bila neuobičajena misao u ovoj zemlji gdje su mrtvi ležali na hrpi kao smeće po ulicama velikih gradova. Ali kad su se primakli ispostavilo se da je to tek neuredna hrpa guma s točka autobusa koji je eksplodirao. I mada je znala da to nije leš bebe, ta misao o smrti nekako ostade s njom. To je trebao biti neki znak, posebno na ovaj dan, kada je znala da su Peter i njen otac razgovarali o tome kako će je Peter odvesti u London.

Razmišljajući o Londonu i o svom rođaku Peteru sjetila se smiješnih priča svoga oca o njegovom tamošnjem boravku. Rijetko je o tome pričao jer je to neizbježno značilo pričati o Abigail. Zajedno su tamo otišli. Godine 1950. Jednom ili dvaput, međutim, ispričao je ponešto. Recimo o tome kako je otišao da pogleda jednosoban stan za iznajmljivanje. Bila je to tek sobica u kojoj se i grijalo i kuhalo na peći za naftu.

Bijelci, vlasnici stana, nespremni da stan izdaju crncima, postavili su znak na kojem je pisalo: *Ne primamo crnce. Ne primamo Irce. Ne primamo pse.* Bio je pažljiv kad ih je nazvao telefonom, izmijenivši naglasak koliko god je mogao, i nekako prošao. Računao je da će vlasnici biti teže vratiti ih kada se on i Abigail pojave na stepeništu pred vratima kuće.

Stigli su tačno u četiri popodne kako je to od njih traženo i stajali sa rukama stisnutim jedna u drugoj čekajući da vlasnica kuće odgovori na zvono. Bila je zima i ulične su svjetiljke bile upaljene jer je mrak već u tri sata naglo pao i već bio gust. Otac je pročistio grlo i umirujuće se nasmiješio Abigail dok su osluškivali korake kako se primiču vratima. Onda su se vrata otvorila i ukazala se bijelkinja neodređenih godina – mogla je imati između pedeset i sedamdeset. Ugledala je na svojim vratima crna lica kako joj se smješkaju i uz kratak krik se onesvijestila.

Prestravljeni, pomislivši da je umrla od srčanog udara i da će njih smatrati odgovornim, brzo su, teturajući se, otrčali niz ulicu i dobra dva kilometra nisu stali. Naravno, on se smijao dok je pričao tu priču, i Abigail se cijelo vrijeme smijala, zamišljajući svoju majku i oca kako trče kroz zimsku tamu londonske ulice. Ali, još uvijek je mogla vidjeti tugu zaostalu u uglovima njegovih očiju, i nije bila sigurna je li to zbog Abigail, zbog poniženja tog dana, ili zbog oboje.

Kada je stigla kući nakon vožnje autobusom, on je sjedio na prednjoj verandi nadgledajući Anwara, lokalnog stolara koji je gradio kućicu. To je bilo četiri godine ranije, kad je ona upravo navršila deset godina.

“Šta je to, tata?” upitala je prinoseći mu šolju hladne vode.

On je to zahvalno prihvatio i ispio je naiskap. Prolivši jednim zamahom ruke talog na pod zamolio ju je da donese još jednu za Anwara,

prije no što joj je odgovorio. Donijela je i Anwar je ispio a ona se vratila ocu.

„Šta on to gradi? Kuću za lutke?“

„Kuću za lutke, hm?“ odgovorio je. „Ne, mila, to je pseća kućica.“

„Pseća kućica?“ upitala je, iznenađena. Nikad nije čula za pseće kućice i zaista se nadala da to za nju grade kuću za lutke. Zašto Pedru, njihovom tronogom psu uopće treba kuća? Pa on je vrlo sretno spavao na verandi ispod očeve stolice otkad ga poznaje. Pogrešno protumačivši njenu odbojnost kao zbunjenost, objasnio joj je kako svi psi u Londonu imaju kućice a, pošto Pedro stari, smatrao je da bi možda bila dobra ideja načiniti mu neko sklonište od kiše, suše i vjetra. Nije odgovorila, i on joj je nastavio pričati kako žene u Londonu tjeraju muževe u kuću za psa kad nešto zgriješe i uvjeravao je da, kao domaćica njegove kuće, ona isto to može njemu uraditi. Znala je da se šali ali je to nekako smirilo. Bilo je to prije oko mjesec dana. Pedro, međutim, nikad nije ušao u svoj novi dom, jer je više volio svoje mjesto ispod stolice na verandi, pa su jedna bučna kokoš i njeno potomstvo zauzeli kuću namijenjenu psu.

Sada

X

Nekad nema načina ostaviti nešto za sobom. Nešto što je prošlo. Mi to znamo. Mi to znamo. Mi to znamo. To je prednost rituala. Pamtiti ono što se ne dâ zaboraviti. Što još nije razriješeno. Ona je to znala. Dok je pušila. Ona je to znala. To. To. To. I šta sada?

Onda

XI

Peter joj zapravo nije bio rođak već je bio oženjen njenom rođakom Mary. Nekoliko godina ranije, kad joj je bilo dvanaest, Abigail je bila djeveruša na njihovom vjenčanju. Uživala je u svakom trenutku koji je tamo provela. Obred, latice cvijeća razbacane posvuda, čak i ružna šifonska haljina i to što je morala da pleše sa ujkom Ekwijem koji je zaudarao na trulež onako kako zaudaraju čak i najčistiji starci.

Peter ju je pritisnuo uza zid nužnika. Nije se stisnula kao ostale djevojčice njene dobi kad se nađu zatečene dok čuče nad rupom u nužniku gaćica napola spuštenih niz noge i sa haljinom skupljenom u ruci. Nije se činilo da ju je dojmilo ni to što je on bio raskopčanog šlica. Jednostavno je držala svoju podignutu haljinu i piškila, ne skidajući pogled s njegovih očiju. Iznenađen njenom neustrašivošću, poljubio ju je, dok mu je prst istraživao njeno tijelo.

Kasnije, kada se vratio i stao kraj Mary, uhvatila ga je kako povremeno njuška vlastiti prst, dok mu osmijeh igra oko usana. Čak i ako je osjetila da je to nešto posebno, ona to svakako nije pokazala i to se vremenom prosto izgubilo u daljini poput mrlje od starog vina na muslinu boje slonovače. Čak i u tako mladoj dobi znala je kakvi su muškarci.

Nije ga vidjela od tog incidenta mada se jednom godišnje vraćao iz Londona u njihovo mjesto. Bila je u internatu pa ga zato nije sretala. Možda bi se i sad mimoišli da se nije prebacila u lokalnu školu jer je njen otac zapao u tako ozbiljnu depresiju da je trebala da se stara o svemu oko njega. Njegov iznenadni poziv ju je obradovao jer je bilo znak da se oporavio. Barem zbog toga je bila zahvalna Peteru.

Peter je očito bio uspješan biznismen u Londonu i bio veoma velikodušan prema seljanima kad bi dolazio kući; nekom bi platio bolnički račun, drugom nove naočale, školarinu za nečije dijete, itd. Njenom ocu je bio stvarno drag i često joj je, kad bi došla na raspust iz internata, pričao o Peteru i njegovim putovanjima.

„On uvijek uzme jednog mladog rođaka i odvede ga u London," objašnjavao joj je. „Zamisli samo koliko su ta djeca sretna!"

XII

Sada

Pas je njušio sfingu. Sprva, Abigail je pomislila da nema pratnju. Ali, odmah za njim, na kraju duge crvene vrpce, bila je neka starica. Abigail se nasmiješila kad je pas podigao nogu i zapišao sfingu. Starica je strpljivo čekala da pas, čupava ružičasta pudla, obavi svoj posao. Cijelo vrijeme je zurila u Abigail, mada nije ništa rekla. Kada je pudla završila, prošli su kraj nje. Starica, stara vještica, i njen pas, svako istovremeno vodeći i slijedeći ono drugo.

Gore, avion je ostavio svijetli trag u mraku. Abigail je u Reader's Digestu pročitala kako su sva slijetanja aviona zapravo kontrolirani sudari. Baš kao i način na koji mi živimo svoje živote, pomisli. Projuriš, čineći najbolje što možeš u nadi da će te neka dobrohotnost spasiti od sudara. Pripaljujući još jednu cigaretu, poželi da se avion koji je onoga dana dovezao nju i Petera u London - srušio.

Osjeti kišnu kap na koži i podiže pogled u noć. Nije vidjela nijedan kišni oblak a nije bilo ni spomena o kiši u vremenskoj prognozi. Sjetila bi se toga. Uvijek je provjeravala kakvo će biti vrijeme prije no što je izlazila. Smješkajući se samoj sebi shvatila je kako je bilo glupo uopće provjeravati vrijeme prije dolaska ovamo. Pade još jedna kišna kap, pokrenuvši stara sjećanja.

Jednom davno, činilo joj se, živjela je samo radi užitka kiše. Radi načina na koji je ona blago prijetila svijetu, istresajući tamne oblake na bistrinu popodneva, dok vjetar u svojoj mračnoj igri šiba drveće. A onda miris; donesen izdaleka, raskoš vlage, zemlja otežala od vlage koja najavljuje prve hladne udare vode što su izgledali kao da se vježbaju za oluju koja će tek uslijediti. A ona, dok sjedi u suhoj sigurnosti verande, umotana u džemper, gleda svijet kako plače dok Beatlesi negdje iu pozadine, limenog zvuka, sitni u odnosu na prostranstva zvuka pitaju: dragi oprezu, zar nećeš izaći da se malo poigraš?

Zabrinuto pogledavši nebo, upita se hoće li stvarno pasti kiša. Zasad, to je bilo tek par prvih kapi. Pa dobro, ne mogu zbog tog sada brinuti, pomisli, pripaljujući još jednu cigaretu i otpuhujući dim u sfingine šuplje očne duplje.

Onda

XIII

Peter je sjedio u omiljenoj fotelji njenog oca. Stara kožna fotelja iz 30-tih, koja je bila udobna i mirisala na snove svakog ko je ikad u njoj sjedio. Abigail je, mada nije bila sigurna zašto, osjećala navalu gnjeva zbog toga kada je stigla iz škole. Otac joj se smješkao sa sofe a ona je osjećala Peterove oči na svom tijelu dok je prolazila u kratkoj suknji uniforme. Popela se na sprat i presvukla u trenerku. Sišla je niz stepenice i ponovo je ušla u dnevni boravak. Odmah je vidjela da su se muškarci već poslužili pivom.

„Jesi li gladan, tata?“ upitala je, namjerno se pretvarajući da ne vidi Petera.

„Abigail, gdje ti je odgoj? Ponudi prvo našeg gosta,“ odgovorio je otac.

„U redu je,“ Peter je rekao, smiješeći se. „Siguran sam da nije mislila ništa loše. Ali, hvala ti na ponudi jer gladan sam malčice.“

Prostrijelivši ga pogledom, otišla je u kuhinju i uskoro je zvuk lupe posuđa dopro do njih. Brzo je napravila veliki tanjur *ebe*[2] i tanjur vrele guste *egusi*[3] supe.

„Ručak je spreman," pozvala ih je postavljajući kuhinjski stol. Noseći piće sa sobom, dva su muškarca sjela i izgledala iznenađeno kada im se pridružila. Očekivali su da će ona jesti kasnije ili da će jednostavno uzeti hranu i odnijeti je u svoju sobu dok oni raspravljaju o važnim stvarima.

„Je li nam se to i ti pridružuješ?" upitao je otac. Ali to nije bilo pitanje. Više prijetnja.

„Da," odgovorila je.

„To je sasvim uredu jer sam i došao popričati o tebi," rekao je Peter. „Mary je tražila da dovedem Abigail sa sobom da živi s nama u Londonu. Može tamo završiti školu."

„Ali potrebna sam ocu," rekla je ona. „Usto, zar neće biti prevelika gužva sa svim drugim rođacima koje si odveo da žive s tobom?"

Mary te treba, objasnio je Peter. Sva druga djeca koju je odveo gore spetljala su se sa lošim društvom i pobjegla. A i otac je želio da ona ide sa njim.

„Život će ti biti bolji," rekao je tihim glasom. „London će ti pružiti viši standard obrazovanja i života."

Osjetila je očevu žrtvu svjesna da se on bori sa vlastitim srcem koje ga tjera da je zamoli da ostane. Ali, u očima mu je bila i ona mala sjena, ona koja je otkrivala više no što je sakrivala. Zadrhtala je i prekrižila se, stisnutih ruku i nogu.

---

[2] Klasično afričko jelo koje se služi kao prilog juhi egusi. Tradicionalno, ovo jelo se jede rukama i zajednički, u grupi tako što se mala količina smota u ruci a onda umače u supu.
[3] Ova supa potiče iz zapadne Afrike (Nigerija). Sprema se od mljevenoj sjemena biljke egusi koje joj daje jedinstvenu boju i okus.

Sada

XIV

„Užasno je ovo sa Čečenijom," Abigail je neprestano ponavljala gledajući po deseti put film *Dnevnik Bridget Jones*.

„Užasno je ovo sa Čečenijom," Abigail reče sfingi, smješkajući se kad se toga sjetila. Pokušavala je popraviti svoj engleski naglasak. Shvatila je prilično brzo, po načinu na koji su se odnosili prema njoj u dućanima i ljekarskoj ordinaciji, da su ti Englezi spremni oprostiti sve osim stranog akcenta. U stanu je bilo tiho osim što se čulo zavijanje njenog glasa.

Čula je ključ u bravi i zaustavila film kad se pomolila Mary. Abigail je ustala da joj pomogne oko vrećica iz prodavnice. Dok su ćaskale u kuhinji raspremajući hranu, Abigail se odsutno pitala da li bi bilo ovako i da joj je majka živa. Bilo je neke utjehe u tom jednostavnom poslu. Raspremanje života u ormariće i police frižidera. Snatreći nad šoljom čaja spremljenog na onaj naročiti način (prokuhan dvaput u

vrelom mlijeku i đumbiru), posmatrala je Mary, koja je gledala kišu kako napolju pada. Plastične ljestve i tobogan tugovali su u uglu vrta uz ružičastu i ljubičastu Wendinu kuću. Kupljenu za dijete koje je umrlo. Iznenada. Tajanstveno.

„Da li ti nedostaje?“ Abigail je upitala.

„Neprestano,» rekla je Mary. Glas. Slab. Dalek.

„I meni,“ Abigail je rekla.

Vrativši se u sadašnjost, u mraz, Abigail zapali još jednu cigaretu.

„Da, i meni,“ obrati se noći.

Onda

XV

Ima jedno svojstvo šutnje. Strahopoštovanje koje osjetiš pred planinama koje svoje tajne čuvaju milenijumima. To Abigail privuklo mapama. Ne svim mapama. Samo starim. Štampanim na papiru koji je bio više pergament no papir. Velikim. Onim što se razmotavaju pa osjetiš kako te griju šuškavima obećanjem letećih ćilima. Sa linijama. Rijeke što lijeno krivudaju, plave, katkad srebrene boje. Brda što se uzdižu u crnim krugovima, nejednaka, debela u temelju a sve tanja ka vrhu; kao ljudi koji gube kosu. Zeleni gustiš šuma i džungli. Smeđa prostranstva pustinja. I crne linije nauke, koje urezuju stvari u odjeljke – geografska dužina i širina – pretvarajući se da je bar tu, na ravnoj površini mape, moguće imati neku vlast nad krajolikom. Nad stvarima.

Katkad je magija njenog pogleda preobražavala pergament u kožu njene majke. Oznake koje su dobivale dublje značenje. Himalaje koje označavaju padinu Abigailinog čela, pa se šire u pustinju Gobi. Ona kuka

od Afrike postaje njen nos. Australija - donja usna. A otoci između Indije i Tasmanije se pretvaraju u djeliće zuba kad se otkriju u osmijehu. U istinski kubističkoj formi, dvije Amerike predstavljaju njezine oči. Sve ostalo postane zamišljena kontura njenog unutarnjeg života.

Eto kako je Abigail provodila mnoga kišna poslijepodneva. Kartograf snova. Duhova.

Sada

XVI

I ovo je bio oblik njene želje:

Biti bijela ptica koja udara krilima kroz noć. Koja udara sve dok to ne postane sve. Biti. Ali ipak ne ptica. Ni noć. Ni zrak. Ni udaranje.

Biti bijela ptica.

Onda

XVII

Osjećala se ulovljenom u korice muških planova. Od vremena kada su njen otac i Peter odlučili da treba ići u London. Bilo je tu jedno putovanje u Lagos u dugom mršavom tijelu autobusa. A potom, let u avionu nalik na cigaru, i sad, dok juri kroz crijeva Londona u metrou, žureći ka Peteru i Mary.

Sa zanimanjem je proučavala čudnu mapu londonskog sistema podzemne željeznice. Nije joj bilo od neke koristi pošto je mapa štampana na debelom kartonu prilijepljenom na zid preko puta. Ugnijezdila se između neke pjesme i reklame za Cadbury Creme Eggs. Obeća sebi da će to pokušati čim bude mogla. Pomisli na pjesmu i nasmiješi se. *Sa čim se može porediti naš život na zemlji?/Sa jatom gusaka?/Što svijetle na snijegu./Tek katkad ostavivši trag svog prolaska?/ Su Shi.* Mogla bih to urezati na ruku, pomisli, u mislima tražeći da vidi da

li je uopće ostalo mjesta za to. Bili su to dobri znaci. Dvije najvažnije stvari koje je voljela, tu, u trenutku dolaska.

Mapa je bila jedna masa linija – crvene, plave, žute, zelene, crne, smeđe, čak tamnoljubičaste. Onako iscrtane, navele su je na pomisao da se London prostro po gotovo geometrijski postavljenom kvadratu. Kasnije će otkriti da se radi o pradavnom neurednom prostiranju rijeka i kanala, prekrasnih parkova, starih popločanih ulica što u sebi i sad kriju jeku kočija na konjsku zapregu, umornih zidova što se krune koje je sagradio još Cezar, modernih trgova od stakla i hroma. Bio je tu i otvoreni užitak Covent Gardena, sa cvjećarama, tezgama sa povrćem, slikovitim povicima uličnih prodavača, novom pijacom sa tezgama što prodaju nepotrebne koještarije ljudima od kojih bi se očekivala razboritost. Posvuda, ulični svirači koji su šuplje hodnike podzemne željeznice ispunjavali svojim melahoničnim obožavanjem. Ali to će doći tek kasnije. Sa Derekom. To, i njegov jezik koji ju je ispunjavao željom, tako dubokom da je prijetila da je uništi.

Zasad je tu bio tek klepet šina, vreli udar zraka pri silasku niz jednu od glavnih gradskih arterija, i uspavljujuće njihanje. I ljudi oko nje koji paze da stave prtljag usred kupea. Oči koje se nikad ne susreću. Čitanje. Njihanje glavom na muziku koju propuštaju slušalice. Drijemež. Kolika god da je gužva u kupeu, ona bi primijetila male otoke oko svakog od njih. I tako mnogo bijelaca. Raznih nijansi bijelog. Nikada nije o tome tako razmišljala. A bila je istina. Bijelo, providno kao snijeg, tako da se vide vene što teku poput zelenih rijeka ispod same kože. Pa drugi, ružičastiji, sa krvnim sudovima što se šire kao svijetleći pipci. A treći su opet djelovali kako se dvoume da li da budu prljava slonovača ili gusta kremasta boja. Pa smeđi, duboko preplanuli, poput sretnoga toka tropske rijeke niz planinsku padinu. Pitala se šta li je njena mati mislila o svim tim nijansama.

Proučavala je Petera dok spava. U tom času ranjivosti, nozdrve su mu se širile od hrkanja, blago slineći. Izgledao je kao dijete. Bila je prema njemu sumnjičava od samog početka. Ne samo zbog onog što joj je uradio kad joj je bilo dvanaest godina, već zato što je bilo nešto u vezi s njim što nije izgledalo istinito. Kao da još nije naučio na pravi način nastanjivati vlastito tijelo. Ili možda nije ni zakoračio u svoj život nego je zauzeo neki drugi. Onaj u kojem mu je očito nelagodno. Njoj je bilo nelagodno što to nije mogla smjestiti gdje treba. Loši ljudi nisu je brinuli. Poput dobrih ljudi, i oni su bili tek poznata količina. Skoro da nije bilo ni najmanje mogućnosti da je oni brinu. Bila je to borba protiv obje strane. Tamo se krila opasnost. Šta joj je ono Abigail govorila? Podijeljena kuća, to je opasno mjesto. Iznenada se osmjehnula. Abigail joj o tome ništa nije mogla reći. A ipak, ona nije povjerovala u Peterovu priču o djeci koju je doveo u London i koja su onda pobjegla sa lošim društvom. On je njima nešto uradio. Nije znala šta, ali pažljivo će ga pratiti kako bi bila sigurna da se to njoj ne desi. To bi i Abigail uradila. I ona bi proučavala Peterovo lice u ovom trenutku izloženosti kako je kasnije ne bi iznenadio.

Ponovo se posvetila mapi podzemne željeznice, tiho izgovarajući nazive stanica kao da je to neka mantra koja će joj sve otkriti. Puštala je samoglasnike i suglasnike da joj potonu na dno usta kao viseće sjeme manga koje je još uvijek zadržalo slatkoću ploda. Onda bi se spustila na još niži nivo i prebacivala riječi u dubinu grla kao da hoće da ih progrgolji i pročisti. Walthamstow. Mornington Crescent. Angel. Highbury i Islington. Finsbury Park. Tottenham Court Road. Oxford Circus. I dalje. Kad je voz zastao u osvijetljenoj stanici zidova obloženih keramičkim pločicama sa ilustracijama iz legende o *Sedam sestara*, Peter se tog trena probudio i skupio prtljag. Izišao je, bez provjere ide li i ona za njim. Abigail je oklijevala na onom međuprostoru između vrata i

perona. U gustom mraku ugleda pacova kako projuri. To je na neki čudan način utješi.

„Hajde,“ rekao je Peter.

„*Sedam sestara. Pazite na razmak*,“ čuo se stanični spiker. „*Pazite na razmak.*“

Sada

XVIII

Krajolik, u smislu sublimnog, može sasvim obuzeti biće.

Naravno, Abigail nije to pomislila. Ne tim riječima. Pušeći i posmatrajući maglovitu bezvremenost Temze, pomisli: hvala Bogu na mapama. Zbog toga što one u sebi sadrže sve. Pitala se koliko je sve to staro. *Magareće godine.* Nasmijala se. Gospodin Ekwensi, njen učitelj u petom razredu, uvijek je to govorio. *Magareće godine.* Staro kao… Otkud mu to, magareća starost? Zapali još jednu cigaretu.

Toliki dio ljubavi je sjećanje, pomisli, dok su njene misli slijedile Derekov obris. Voljela ga je tako potpuno, a i on nju. Ali, koje su granice želje? Ivice preko kojih ljubav ne smije prijeći? To su bila pitanja o kojima je posljednjih nekoliko dana čula ljude kako raspredaju.

Raspredaju kao da je ona tek duh u njihovom prisustvu. To što se dešava između Dereka i nje nazvali su pogrešnim. Kako je to moguće?

Malo je toga što možemo učiniti da spasimo one koje volimo.

Onda

XIX

Ovako je našla svog oca. Visio je. One sedmice kada je trebalo da ode sa Peterom. Visio je. Sa kuke o kojoj je nekad visio stropni ventilator. A onda je puhnuo okrutni povjetarac i on se zanjihao dok se konopac zavrtao i odvrtao. Sve u krug. I u krug. Kao kakav dokoni božićni ukras. Niz jednu nogu, i skupljajući se u baricu na podu, tekla je njegova nevoljkost. Žuta. I u vrelini, gnjila, vonjala je na njega. Na njegov život. Njegov gubitak. A ona nije plakala. Nije izgledala šokirano. Znala je. Oduvijek je znala. Više je to bilo pitanje kada. I kako.

Sjedila je na podu ispod njega. Osjećala je kako joj sa svakim okretom njegov nožni prst struže po obrazu. Okret za okretom. Njegov veliki nožni prst. Okužen njegovom mokraćom. I neodrezani nokat, grubo

po njenom licu. Dovoljno grubo da zasiječe. Da ureže tanku liniju. Liniju koja je vezuje za njega. Za njega, koji se drži samo za tu liniju što se spušta. Spušta sa stropa niz konopac. Konopac koji postaje meso. Koja sapire sa njega tečnost, curi. Curi mu niz nogu. Nogu što završava nožnim prstom. Prstom što struže njen obraz, sijekući ga. Usijecajući liniju. Usijecajući liniju. Liniju. Konopac. Grubi glasovi nalik na konopac i testeru. Glasovi što dozivaju. Što padaju teško po prašini oko nje. Dok ona sjedi na podu. Na podu, gdje je njegovo zgrčeno tijelo položeno na tvrdi beton. Beton koji se osipa u mekoću zemlje i on kako pada. Pada u Abigail. Abigail, nju, koja sjedi na podu. Koja ga gubi. On, koji gubi nju. Nju. Ona. Ona, razlog što je on ovo uradio. Ova ljubav. Ljubav koja zaziva ljubav.

Ona, koja sjedi na podu. Na podu išaranom tragovima stopala glasova što su presjekli konopac i spustili ga. Odozgo sa linije. Ona je umočila prst u baricu njega i prinijela je usnama. Njegovu sol. Njegov zbir. Nema načina da se bilo šta ostavi. Ona je svoje ruke potopila u njega. Mokre i sjajne, iznijela ih na sunčevu svjetlost svoga lica. Razmazala. Ali voda je samo to. Ništa nije ostalo za njim do njegovog oštrog isparenja i ishlapjelog mirisa gubitka. Gubitak: znala je to. Znala. Znala.

To nije bol. Bol još nije mjera. Radost, radost, radost. Besramna. Besramna. Napuštena. Oslobođena. Valjala se u tome. To ju je prekrilo tekućinom i prašinom. Nije bilo linije. Samo ova vlažna blatnjava mrlja od njega, i potrošeni oblik nje.

I ona se nasmijala.

Sada

XX

Šta je svjetlo?

Zasljepljujuća svjetlost riječne policije na Temzi što isprekidano osvjetljava noć i vodu. Balončići svjetla koji jašu po licu mraka, dok se Londonsko oko lagano okreće. Ljudi u staklenoj tegli što svjetlucaju na svjetlu. Zamišljeni smijeh, kao sjenke, orio se preko vode.

U toj sjenci nema ničeg što bi nju odražavalo. Ničeg od njene želje. A za to je bila zahvalna jer bila je ništa do jedno usamljeno biće koje razgovara sa mrtvim. Vidjeti sebe u odrazu znači vidjeti mrtvaca. Koji se vratio. Koji se vraća. Kada mrtvi to urade, to je puki očaj. I osveta.

Kada je upalila cigaretu.

To je bilo više.

Zbog svjetlosti šibice.
Uvuče jedan dim. I pomisli:
Ovo je jedno mračno mjesto.

Onda

XXI

Peter i Mary su se one noći svađali. One noći kada je Abigail stigla. Vika ju je probudila. Ispuzala je iz kreveta, na prstima prešavši preko cijele sobe da bi stala na prag vrata koja su vodila u dnevnu sobu. Dolje, niz hodnik, vidjela je spavaće sobe, a na kraju hodnika Peterovu i Marynu sobu. Vrata su bila otvorena i ona ih je posmatrala. Stajali su jedno prema drugom, poput glumaca u zaustavljenom filmu. Abigail, uhvaćena u tom balonu vremena i šutnje, čekala je sve dok: eto ga ponovo, taj zvuk koji ju je i probudio. Bilo je to poput škripe suhog drveta, ali ne glasne. Zvučalo je kao kosti zgloba kad se stražnjom stranom ruke opali šamar. Zbog mekoće mesa, srca, bio je to zvuk ruganja. Težina zvuka. Abigail je trepnula, a zglobovi su joj se čvrsto stegnuli poput obećanja sapetog

tvrdoćom kosti. Mary se nije pomaknula. Samo je jecala. Abigail nije mogla shvatiti zašto Mary dopušta Peteru da je udara a ne uzvraća udarac. Nije bila sigurna šta da čini, mada je znala da nešto mora učiniti.

Izgledalo je da se svađaju zbog nje. Iz onog što je mogla razabrati, Mary je nije željela tu, što je smatrala čudnim jer bile su stvarno bliske. Još jedan udarac. Još jedan Peterov šamar po Maryinom licu naveo ju je da donese odluku. Pojurila je prema njemu i urezala mu duboku brazdu ispod oka. Vikala je i žestoko ga udarala. Jedan udarac nju je lupio u stomak. Bacio je preko sobe. On je zarežao i otišao. Mary je jecala dok ju je Abigail grlila, daha plitkog od mržnje koju je osjećala u stomaku.

„Nisi to smjela uraditi,» Mary je stalno ponavljala. „Nisi smjela.»

Nekoliko dana po dolasku, Peter je odveo Abigail u kupovinu. Trgovinski centar je bio veći od svega što je ikad u životu vidjela - barem u jednoj zgradi. Jedina stvar veća od njega bila je otvorena pijaca u njenom mjestu. Sa zebnjom se vozila pokretnim stepenicama. Peter joj se smijao. Zvao ju je Bušmankom. Krišom je uživao u njenoj radosti pred izlozima i redovima odjeće, mekoćom tepiha, jakim svjetlima i uljudnim prodavačicama.

Ako je i zapazila da starije žene sa neodobravanjem gledaju Petera, dok joj je kupovao tijesnu, razotkrivajući odjeću krojenu za mnogo starije žene, nije to pokazala. Na koncu ju je odveo do tezge sa šminkom u jednoj od prodavnica.

„Pokažite joj kako se šminka,» rekao je prodavačici. „Pokažite joj a onda mi recite šta da kupim.“

Prodavačica, i sama mlađa od dvadeset, djelovala je zbunjeno.

„Ali, gospodine,» rekla je. „Ona djeluje tako premlado.“

„To i jeste problem,“ rekao je. „Učinite da izgleda starije od četrnaestogodišnje djevojčice.“

Slegnuvši ramenima, prodavačica je obavila posao. Pokazala je Abigail kako da naglasi obraze rumenilom. Kako da namaže trepavice maskarom. Kako da zatamni svoje već tamne obrve. Kako da napući usne. Abigail se nagnula nazad koliko god je mogla a da ne padne sa visoke stolice. Kada je posao obavljen, i prodavačica i Peter su zurili u nju. Abigail je bila lijepa. I starija.

„Ona sad zna kako se to koristi, je li tako? “ Peter upita, plaćajući. Prodavačica klimnu glavom.

Abigail je zurila u svoju majku u ogledalu.

Nasmiješila se.

Kasnije, pijući frapé od mlijeka u McDonaldsu, namamljena sigurnošću Peterove velikodušnosti, upita ga, „Šta je bilo sa svom onom djecom koju si odveo u London? Nisam nikog vidjela.“

Nasmiješio se. „Znat ćeš uskoro.“

Te noći, Peter je nahrupio u njenu spavaću sobu. Kasno. Abigail se podigla kao da je noćna mora za njom krenula u svijet budnih. Dva muškarca su stajala na vratima. Svjetlo iz hodnika ih je zamaglilo u obris tamnih lica. Iz zvjerskog disanja i gotovo bešumnog smijuljenja jednu konturu je uspjela prepoznati kao Petera. Druga je za nju bila tajna.

„Peter?“ osmjelila se, smaknuvši posteljinu kako bi se pridigla. Ali tad joj je prišla ona druga figura.

„Zdravo,“ šapnuo je glas.

„Ko ste vi?“ pitala je.

„To ne treba da znaš,“ rekao je muškarac.

On je sada stajao pred njom. Prijeteći. Pokušala je da se podvuče pod pokrivač. Smaknuo ga je. Skupila se, ali je on zgrabio i svom svojom težinom pritisnuo. Borila se s njim. Vikala. Zvuk zarobljen duboko u njenom grlu. Zvala je Mary. Taj je čovjek bio nalik noćnoj mori.

Težina njegove žudnje ju je slomila. Što se više borila, to je on bio teži.

„Aha,“ mrmljao je. «Boriš se.“

„Mary» vrištala je, napokon pronašavši vlastiti glas.

Mary se pomolila na vratima. Suze su joj u smeđim prugama spirale puder sa lica. Pogledale su se: Mary, koja je moli, povlačeći se iz sobe i nježno zatvarajući vrata za sobom. Peter, koji se pobjednički smješka pa onda, okrenuvši se muškarcu, govori:

„Jebi je. Dobro je jebi.“

Težina nad njom se uzbuđeno pomjerila. Ona je zatvorila oči i podigla koljena, i sva je borba iz njega nestala. Muškarac je zaječao i pao na pod.

„Šta je! Šta to radiš!“ Peter viknu. Krenuo je da je udari, ali mu je ona zgrabila ruku i duboko je ugrizla, toliko da je prokrvario. Viknuo je a onda ustuknuo. Abigail je stajala na krevetu podivljalih očiju, sa šminkom, zbog koje je bila toliko uzbuđena da je nije htjela ni skinuti, umrljanom po licu. Muškarac na podu je ječao. Peter mu je pomogao da se podigne. Onda su se povukli. Čula je prigušene uzvike, lupu vrata pa paljenje motora automobila. Ona se prepustila drhtanju i skvrčila na krevetu, jecajući. Nije čula vrata kako se otvaraju. Samo je osjetila Petera koji je zgrabio otraga i pritisnuo joj lice na jastuk. Vezao joj je ruke. Na leđima. Stavio joj konjsku ormu sa loptom u usta pa preko glave, lomeći joj pritom zube. Zgrabivši je za kosu, odvukao ju je iz spavaće sobe.

„Hoćeš li da ujedaš kao pas? Onda ću se prema tebi i odnositi kao prema psu.»

Abigail se borila dok je on gurao niz hodnik u dvorište. Mary je išla za njim. Plačući. Stalno je ponavljala njegovo ime. Blago.

„Peter. Peter.“

„Zaveži ili ćeš i ti s njom! “ vrisnuo je, nasrćući na nju. Ali, ona je bila previše izgubljena u svom transu i stalno ponavljala, “Peter. Peter.“

Zemlja je bila hladna i mokra od rose i mraza a Abigailnina spavaćica je već bila umrljana, prljava, u trenutku kada je stala pred praznu pseću kućicu. Vezao ju je za lanac što je ležao pred kućicom. Otrgnula se, ali lanac je bio čvrsto pričvršćen za zemlju.

„Evo šta mi radimo psima, “ rekao je.

Pljunuo je a ona je ustuknula. Okrenuo se da krene, a onda zastao. Izvadivši penis, cijelu je popišao. Smijao se dok se ona trzala.

„Evo moga prljavog psa, “ rekao je. „Prljavi pas.“

Onda

XXII

I tako je ona načinjena.

Prljavština. Glad. I ustajala voda u tanjuru. Savijena kao pas. Sa rukama za leđima. Puzeći. U blatu. I hrana. Odbačeni ostaci. I hladnoća. I još ledeniji okamenjeni udovi.

Bez ruku, nosom je kopala po svojoj koži. Napipavala je biljege, kako bi ustanovila vlastite granice. A onda je došao nagon i ona ga je zadržavala i zadržavala. I sve dok nije popustila, nije mogla osjetiti toplinu kako zapljuskuje smrznute granice svoje kože.

Bez ruku, grizla je svrab krvnih sudova što su umirali od zime. Od bliskosti prljavštine. Savijala se. Truhnula. Grizla. Njena je sramota bila potpuna.

A Peter je dolazio svaki dan. Dvaput dnevno. U zoru. U sumrak. Da je nahrani i napoji. Sagnjilom hranom. Ustajalom vodom. Nekad i mokraćom. Ali, desetog dana to joj više nije bilo važno. Bilo joj je svejedno.

A kada je Peter bio vani. Na poslu. Dolazio joj je anđeo. Nekad je imao lice Maryine mrtve kćeri. Nekada Maryino. Pripovijedao joj priče. O tome kako je Peter pretukao djevojčicu. Kojoj je bilo tek nekoliko mjeseci. Jer nije bila dječak. Kako je pretukao Mary. Sve do one noći. Kad ju je bacio niz stepenice. Pala je preko bebe koju je držala u naručju. I kako je dijete umrlo. Nesretan slučaj, presudio je mrtvozornik.

I ona je plakala, dok joj je Mary grijala udove električnom dekom. Kako će Abigail slijediti crvenu liniju u snijegu. Električni kabel koji je postao pupčana vrpca jednog novog rođenja. Božanskog rođenja. I Maryine suze će istopiti snijeg. I Abigail će kimnuti glavom i šapnuti: Ja znam. Ja znam. Ja znam.

I zvuk tih riječi bio je grub i hrapav. Bezobličan.

I Mary je ponavljala: Ja znam. Ja znam. Ja znam.

I taj zvuk bio je zvuk jedne žene koja plače u snijegu. Koja svoju krivnju umotava u električnu deku. Omotanu oko djevojčice koja polagano postaje pas.

Sada

XXIII

Sve je to bila milost.

Skočivši sa sfinginih leđa, Abigail je pokupila sadržaj svoje torbe i vratila ga u nju. Zastala je nad knjigom koja je ležala tamo gdje je, otvorena, pala i pročitala:

Osamljeno ljudsko biće je tužnije od bilo koje zalutale životinje i ništa ne uništava dušu kao usamljenost.

Slijedila je te riječi vrhom prsta, zastajući tamo gdje je kiša zamrljala frazu, *dušu kao,* razmaknuvši mastilo u anđeoska krila. Zaklopila je knjigu a onda je nasumice opet otvorila. Bila je to stara igra

koju je kao dijete igrala sa Biblijom. Slijediti bilo koje poglavlje koje joj se razotkrije i povede je. *Fragmenti* otvoreni na unutrašnjem omotu, Derekova posveta.

Nježnoj Abigail,

ova knjiga će ti pokazati da ti, mada si sa mračnog kontinenta - mjesta, možeš izbjeći svojoj sudbini.

Derek.

Napomena: žuto označenu riječ u štampi treba prekrižiti)

Onda

XXIV

Petnaest dana proteklo je u tišini snijega.

I ona se više nije borila kada bi je Peter uzjahao.

Ispisivao je svoju sramotu i svoj bijes po njoj. Sve dok. Ona sluz nije zaprijetila da izbriše tetovažu koja je bila ona sama.

Abigail.

Onda

XXV

Jedne noći.

Nije to više mogla podnijeti. Vrisnu. Zazva Abigailin duh.

I zubima odgrize Peterov penis.

Onda

XXVI

Potom.

Nije bilo panike. Samo anđeo koji joj je otključao lisice. I Peter koji krvari. Boji snijeg u crveno u toj mračnoj i buntovničkoj noći. Peter umire.

„Idi,“ anđeo joj je rekao.

„Idi,“ rekla joj je Mary.

Abigail je potrčala, polugola, sa otkinutim penisom stisnutim u ruci. Iako su ulice bile pune, tek je nekoliko ljudi zapazilo tu čudovišnu

spodobu krvavih usta i ruku, sa odvratnom nagradom koju je trčeći držala kao baklju.

Vrijeme je krvarilo u pukotine na pločniku sve dok je policijska kola u prolazu nisu pokupila.

Sada

XXVII

S onu stranu rijeke.

Činilo se kao da stiže neki beskrajni voz, lupajući po tračnicama preko mosta Charing Cross. Vođenje ljubavi. Na to je podsjetiše vozovi i tuneli. I na žudnju.

Razmišljala je kako se na jeziku Igboa kaže voz. Nije bilo te riječi. Ili je možda zaboravila. Zaboravila je toliko toga, izgubila toliko toga. Derek ju je jednom pitao kako se na Igbou kaže horizont.

„Ne sjećam se," rekla je, pitajući se kako bez njegova naziva može opisati krivinu horizonta i spriječiti ga da ne otpadne od ivice svijeta. Ima jedno mjesto gdje se skupljaju želje, pomisli, pripaljujući još jednu cigaretu. Uze maramicu iz džepa i isprazni nos. Držala ju je dugo nakon što je to obavila. Mirisala je ugodno. Mirisala na Dereka. U tom je času osjetila kako je on nahrupio u nju. Odmah potom, čula je glas tetke, koja joj je jednom rekla kako je muža ostavila zbog njegova mirisa.

„Muškarcu se može štošta oprostiti,» rekla je. „Ali ne i to kako miriše. Onog momenta kada to više ne možeš podnijeti, ne možeš podnijeti ni tog muškarca."

Toliko toga je izgubila.

Onda

XXVIII

Derek je bio socijalni radnik koji je sutradan ujutro došao po nju.

Abigail je teško mogla povjerovati da joj taj niski, proćelavi čovjek može na bilo koji način pomoći. Ali, bilo je u njemu ljubaznosti koja ju je umirivala. Sjedio je preko puta nje i čitao njen dosje, brzo trepćući iza naočala. Pitala se šta li tu piše? Djevojka nađena sa penisom u ruci? Tvrdi da ga je odgrizla? Šutljiva, povučena, neuhranjena i već promrzla, a inače je dobro?

„Kako se zoveš," upitao ju je, spuštajući njen dosje, kao da mu nije sasvim povjerovao.

Zurila je u njega. Ljuta.

„Govoriš li engleski?"

To ju je bocnulo i nakratko joj se u očima ukazao bijes. On se nasmiješio.

„Izvini, " rekao je. On je to vidio. To ju je dojmilo.

Većina ljudi koje je znala nikada je nisu istinski ni pogledali.

„Jesi li žedna? "

Klimnula je glavom a on je ustao i izišao iz sobe da bi se potom vratio sa hladnom limenkom Coca-Cole i čokoladicom.

"Odakle si? "

Ona je otvorila limenku i ispila veliki gutljaj hladne Coca-Cole. A onda je otvorila čokoladicu i brzo je pojela, pohlepno, glasno.

„Odakle si?" ponovio je. Glas mu je bio ljubazan. Umirujući. Nije pokazivao nestrpljenje. Skinuo je naočale i očistio ih, čekajući njen odgovor. Ona se igrala sa praznom limenkom. On je ustao. Izišao iz sobe. Vratio se. Sa drugom limenkom Coca-Cole. I još jednom čokoladicom.

„Kako se zoveš?" upitao je dok je ona navalila na piće i hranu.

Završivši, opet je sjela i glasno podrignula. On se nasmijao. Ona se nasmiješila.

„Gladna? "

Kimnula je glavom. On je ustao. Otvorio vrata.

„Hodi, " rekao je.

Krenula je za njim, kroz labirint hodnika, u sam trbuh bolnice, u kantinu. Dodao joj je poslužavnik a onda uzeo i sebi jedan. Posmatrao ju je sa očinskom nježnošću, dok je punila poslužavnik sve dok više nije bilo mjesta za hranu. Platio je pa krenuo za njom do stola kraj prozora. Pijuckajući čaj - jedino što je sebi uzeo - posmatrao ju je kako jede. Nijedno nije progovorilo nekih pola sata koliko joj je trebalo da pojede

dvije pite sa odreskom, tri paketa čipsa, sendvič sa slaninom, salatom i paradajzom, tanjur prženih krumpirića, dva kolača i pecivo. Kada je ispila drugu limenku đumbirovog piva, ponovo je sjela i dugo ga posmatrala. Čitao je knjigu poezije a onda je odložio na stol.

„Šta to čitaš? “ upitala je.

„Dylana Thomasa. Hoćeš da čuješ? “ Ne sačekavši njen odgovor, pročitao joj je stih, njegov omiljeni. « *Smrt neće steći prevlast.* “

Klimnula je glavom. Nije to bila kineska poezija, ali nije bila ni loša, pomisli, ali ništa ne reče.

„Ja sam Derek, “ reče joj, pružajući ruku da se rukuju. Ona je prihvati, zapazivši njenu mekoću, i blagi miris sapuna. Prinese je obrazu. Nasmiješi se. A onda spusti glavu na stol kantine i zaspa, i dalje ga držeći za ruku. Bio je još uvijek tu kad se probudila, četiri sata kasnije. Ruka mu je bila ukočena ali nije ništa rekao. Ona je ustala, protegnula se, glasno zijevajući. Kantina je bila zatvorena. Osim čistačice koja je nevoljko gurala četku po sobi, bili su sami.

„Odoh u svoju sobu, “ rekla je, nagnuvši se nad stol i lako ga poljubivši u čelo.

Sjedio je tu u sve gušćem mraku i trljao ono mjesto gdje ga je poljubila.

Sada

XXIX

Čak i mrtve.

Ponovna prilika je za Igboe bila životna činjenica. Osoba koja je živjela siromašno i bila sahranjena kao siromašna, može se, kada neki rođak zaradi dovoljno novca, ponovno sahraniti. Uz puno pompe i sjaja rezerviranog samo za bogate. Tako čak i u smrti, u Hadu, mrtvi mogu dobiti šansu da okuse bogatstvo koje im je izmaklo u prethodnom utjelovljenju, možda da time zaslade ono naredno.

Zašto ovi ljudi ništa ne znaju o tome? O kompleksnosti života, i kako nikada ne možeš uhvatiti način na koji određena zraka svjetla pada kroz krošnju pa pljuskom sjenki pravi šare na podu. I vi samo otvorite svoje srce jer znate da će sutra biti druga zraka svjetla, druga krošnja i drugi pljusak sjenki. Uvijek drugačiji. Nikad isti kao jučerašnji. I ne tako lijepi kao jučerašnji. Lijepi samo kao današnji.

Čak su i mrtvi to znali.

Onda

XXX

Policijska pretraga po bolnicama zasad nije urodila pronalaženjem nekog bez penisa.

Protekle su sedmice a Derek ju je svaki dan posjećivao u bolnici koja je više ličila na zatvor. Znala je da mu je to posao, ali se vremenom pretvarala da joj je on prijatelj i da je došao da je vidi zato što to želi.

I postali su prijatelji i postepeno mu se ona otvarala i ispričala mu ponešto o svom životu. Pokušavao je tu slagalicu nekako sastaviti. Majka

joj je umrla pri porodu. Dijete koje su vjerovatno zlostavljali muški srodnici, pa je jedne noći pobjegla od kuće, stišćući u sebi to strašno naslijeđe. Ništa neuobičajeno. Ali bez obzira koliko je on navaljivao, sjećanje na Maryine oči, dok je stajala na vratima one prve noći kad je bila silovana, još uvijek joj nije dopuštalo da njemu ili policiji kaže gdje da traže Petera.

Derekove kolege preporučile su psihijatrijsko liječenje u nekoj bolnici zatvorenog tipa, ali on je bio protiv. Nije je smatrao ludom. U međuvremenu, ni potraga za njenim roditeljima nije urodila plodom. Čak i ime koje je dala, Abigail Tansi, ništa im nije govorilo. Kao da nije postojala. A i nije, jer Peter je koristio lažni pasoš i krivotvorenu vizu da je uvede u zemlju pa je svugdje bila registrirana pod tim lažnim imenom, imenom koje je sama zaboravila.

Bila je duh.

Sada

XXXI

Utjeha jednostavnih stvari.

Kafa koja ključa. Pećnica u kojoj se grije pecivo sa cimetom i dom. Ledena Coca-Cola na vrelom danu. Lizanje činije, dijela miksera u kojem se umutila krema. Čokolada.

Djetinjstvo.

To je možda bila jedina stvar koju Abigail nikada nije imala, a ipak ju je istinski trebala. A opet, biti toliko nostalgičan za stvarima koje nikada nisi doživio.

Nije da nikog ne treba kriviti, pomisli, ispuštajući dimne krugove koji su nestajali prije no što bi se i oblikovali. Te stvari se prosto dese. *Ije uwa,* što bi rekli Igboi. Takav je život. Zanimljivo je da Igboi ne vjeruju da nam je staza predodređena, čak ni problematična. Sudbina nije špil karata, koji je negdje pripremljen baš protiv nas. Ključ je u svojstvima igrača a ne u špilu karata ili u onom koji dijeli karte. Čovjekova ličnost uvijek na neki način mijenja ishod igre.

Ugasi cigaretu o široku betonsku ivicu na koju je bila naslonjena. Pepeo što iscrtava čudne linije i krugove. Nasumice.

Sjećanje.

Mit, a ipak istinitiji od bilo koje laži.

Starica kojoj ju je odveo otac. Vještica. Da istjera tog đavola žudnje iz nje, njegove kćeri. Ove žudnje za smrću i stazama smrti. Uzaludne melanholije duboke rane što ju je odvraćala od života. Staričina pjesma tog dana, koji i nije bio dan, već san:

Um je torba koju svako nosi drugačije. Na dlanu može biti zvijezda, a mi ipak ne tražimo ništa. Evo, dijete. Evo. Ovo je srce.

A onda, usijecajući vrhom noža čudne linije i krugove u pepelom pokrivenoj zemlji kraj ognjišta, zapjeva.

Srce je posjekotina. Ako ima samo jedan otvor, on se rastvori i mi umremo. Ovdje, evo, otvaram mnogo otvora, dijete. Preko pedeset. Ravne i savijene. Ti ćeš iskrvariti bezbroj radosti, dijete. Kako reći ptici da više nema pjevanja? Nahraniti je zrnima bibera.

A onda zarivši nož u plamenove što su lizali ivicu ognjišta, ona ga podiže i zareza dvaput Abigail po licu. S lijeve strane pravu a sa desne savijenu liniju. Duge manje od tri centimetra. Dovoljno da zasjeku kožu,

opekotine od vrelog metala. A onda je uz smijeh zatražila od Abigailinog oca da djevojčici kupi nešto nakita. Narukvicu. Naušnice.

Odsutno trljajući prstom te dvije linije na svom licu, jedine znake na njenom tijelu koje nije sama urezala, pitala se šta li se desilo sa tim nakitom.

Pomisli na svog oca kako visi sa stropa. Zategnuti konopac koji svijet presijeca nadvoje: tren prije života i tren prije smrti. A u tom konopcu, pitala se, da li je bilo sjećanja na njenu majku?

I šta bi bila linija za nju?

Derek?

Abigail?

Linija je laž. Ko može znati čemu će se ona otvoriti?

Onda

XXXII

Bila je to Molly. Derekova žena.

I koliko je samo kraljevstava izgubljeno zbog šećera? I koliko ih je osvojeno. Englezi znaju sve o tome. O ropstvu želje. I tako, desilo se da kakao koji je Derek spremio da bi Molly brže zaspala, nije bio dovoljno sladak, pa je Molly sišla u prizemlje.

Prije smrti. I svakako prije pakla, uvijek ima neki silazak. Ići. Dolje. I onda smrt. I pakao. Odmah tu.

Kvaka se pomjera. Otvaranje. Otvaranje vrata. Tu je Abigail, raspeta na ivici kuhinjskog stola, suknje zadignute do pojasa, njene gole grudi utrljavaju linije znoja po Derekovim prsima, nožnih članaka spojenih oko njegovih leđa. Izgubljen u vreloj Abigailinoj vlažnosti: Derek. A nad njegovim ramenom, žena čiji je pogled uhvatila. Abigail se nasmiješila.

A onda, Mollyin krik. Ubod. Pogled. Smrt. Pogled i pad na linoleumski pod. Mekano. Polagano. Baš kako bi to Abigail zamislila. Jesenji list. U padu. Kakao koji se kao stara krv proljeva niz blijedoplavi Mollyin ogrtač. Kao hrđa. Derek. Okreće se. Vidi svoju ženu kako pada, dok mu se kukovi još uvijek trzaju od silne potrebe. A onda se njegova usta otvaraju da joj izgovore ime, a umjesto toga, u trenutku kad u njoj eksplodira, on kriknu «Abigail!»,.

Prije no što je stigao podići pantalone, Molly je nestala.

Trčanje niz ulicu. Noć. Kasno. Kućni ogrtač umrljan krvlju njene boli. A onda policija. Derek koji izgleda prestrašeno. Molly osramoćena, možda s blagim kajanjem. Abigail, koja se otima za deku i policajka koja je omotava oko nje. Bori se protiv poništenja čiji je dolazak osjećala. Ledeni čelik oko Derekovih zglobova što joj se sklapa oko srca.

„Šššš, moja ljubavi,“ rekao je. „Šššš.“

Onda noć i kiša. I policajka koja je tješi: *Nemoj, nemoj.*

U njenoj sobi. Opet u bolnici. Još uvijek kiša. U daljini, Nina Simone na radiju neke čistačice. *Općinila sam te.* U daljini.

Je li njena majka poznavala ovu bol?

Nije izgledalo moguće. Prije će biti da je to ona postajala ona sama, ova Abigail. Baš u ovom trenu, baš na ovaj način. Ba kao što joj one tačke prže tijelo, iscrtavajući mapu sazviježđa.

Sada

XXXIII

Osveta je gavran.

Perja crnog od mržnje. Molly je bila bespoštedna u svojoj težnji. Sramota koja se pretvara u izvjesnost vjere.

Kazne su bile brze.

Derek je otpušten sa posla i optužen za zloupotrebu maloljetnice. Ništa što je Abigail učinila nije pomoglo. Njeno strasno poricanje. Njeno

strasno pismo u kojem kaže da je sve njena krivica. Njen izbor. Ali oni su govorili kako to rade da bi nju zaštitili. Da ona ne zna šta riječ izbor uopće znači. A ona je znala. Ona, koja je bila uzimana i uzimana i uzimana. I sada, jedini put kada je ona sama uzela, jedini put kada je imala izbor, on joj je oduzet. Možda, pomisli, možda su neki od nas tu samo da bi hranili druge.

Kresala je šibicu za šibicom, posmatrajući njihov kratki fosforni plamen. Ne, pomisli, možda ja ovdje nisam kao hrana, već da živim za jedan fosforni trenutak. Ne, pomislila je, primjećujući plamen posljednje šibice na vrhu cigarete, možda ja prosto palim plamen svog uništenja.

Pošto joj je bilo zabranjeno da vidi Dereka ili s njim razgovara, mogla je samo gledati, dok joj se srce peklo na lomači, kako se njegova sramota javno okončava. Ne mogavši ga utješiti, skinuti mu iz oka onaj pogled kad ga je vidjela u sudnici. Sramotu i krivnju. Ne, željela je vrisnuti, ne, moja ljubavi, moje srce. To je moj izbor. Proklet da je ovaj svijet, mislila je, mada nije zapravo nikog krivila. Stvari su bile takve kakve su. Usto, kako može lovac razlikovati lava vegetarijanca od ostalih lavova? Ovaj put, neće biti dovoljna zrna bibera.

A socijalna radnica koja je naišla u hodniku sudnice, dok je ona gledala kako odvlače Dereka da dočeka svoju kaznu. Kriv. Kriv. Stisnutih usana i ljuta, ta žena je naišla, pogledala Abigail, pa onda Dereka, pa opet Abigail i, pogrešno protumačivši tjeskobni izraz na Abigailinom licu, rekla joj je 'ne brini, sestro, monstrum će dugo odležati! A onda, bolan izraz na licu socijalne radnice kad joj je Abigailina poprilično velika šaka udarila po nosu.

Gledajući prestravljenu ženu, polizala je krv sa svojih zglobova.

Ali, čak ni to žrtvovanje nije bilo dovoljno. Bilo je to baš kako kažu Igboi. Žrtvovanje je uvijek primjereno onome što želimo. Nekad je

dovoljan gušter, nekad koza, nekad pas, nekad krava, bizon. Nekad - ljudsko biće.

Toga dana je znala da nikad više neće vidjeti Dereka. Ali njena ljubav je bila ravna njenoj odlučnosti.

Dok je otpuhivala dim u noć i rijeku, znala je da je ova odluka čvrsta.

Sada

XXXIV

Laž uvijek zvuči bolje kada se izrekne na engleskom, govorio je njen narod.

Srce zna istinu ovog izdajstva. Želja, hrabrost, sve to otpadne prije no što srce slaže. Spoznaja da ne može živjeti bez Dereka nije bila tako nagla i iznenađujuća kao njena muka u suočenju sa ovim zadatkom. Evo je kako pokušava naći snagu da ga spasi.

Pogleda dolje rijeku, a onda cigaretu. Brodska sirena zatrubi a vjetar ulovi njen zvuk. Sa uzdahom baci opušak u mrak, a onda pođe za njim.